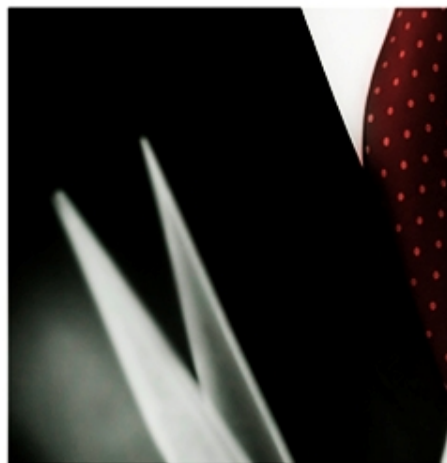

Ekonomia instytucjonalna – główne tezy

Dr Gabriela Przesławska
Uniwersytet Wrocławski
Instytut Nauk Ekonomicznych. Zakład Polityki Gospodarczej

I. Znaczenie instytucji dla funkcjonowania gospodarki.

1. Ekonomia instytucjonalna, to cz
nauki ekonomicznej, która dla poznania i
wyja nienia procesów gospodarczych
wykorzystuje instytucje (ang. institutions)
czyli „reguły gry” wykształcone przez
społecze stwo

Nowa Ekonomia Instytucjonalna - istota

-
- Nowa ekonomia instytucjonalna ukazuje wpływ czynników pozaekonomicznych (tj. społecznych, historycznych, prawnych, politycznych) na funkcjonowanie tradycyjnych rynków.
 - Jednocześnie nie wspomniane zjawiska polityczne, prawne i społeczne poddaje analizie ekonomicznej (np. już od I.30. XX wieku w Stanach Zjednoczonych rozwijany jest nurt zapoczątkowany przez Ronalda Coase'a - Ekonomiczna analiza prawa- Law & Economics)

Nowa Ekonomia Instytucjonalna - istota

- Należy odróżniać pojęcie "reguł gry" od pojęcia "regulacja gospodarki", oznaczającego tworzenie przez państwo prawnych i finansowych zasad funkcjonowania sektora produkcyjnego i finansowego.
- Pojęcie instytucji jest szersze, gdy wykorzystuje dorobek nie tylko ekonomii, ale też prawa, politologii, teorii organizacji i socjologii.

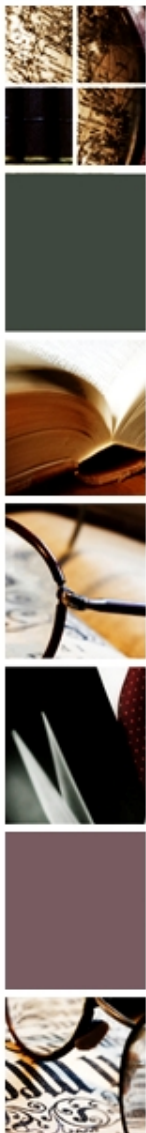

Nowa Ekonomia Instytucjonalna - istota

- Celem instytucji i przyczyn zmiany instytucjonalnej jest:

- dążenie do obniżki kosztów transakcyjnych,
- redukcja niepewności w działalności ekonomicznej,
- internalizacja efektów zewnętrznych
- oraz osiągnięcie zbiorowych korzyści w wyniku społecznej koordynacji

(A.Wojtyna)

Nowa Ekonomia Instytucjonalna - istota

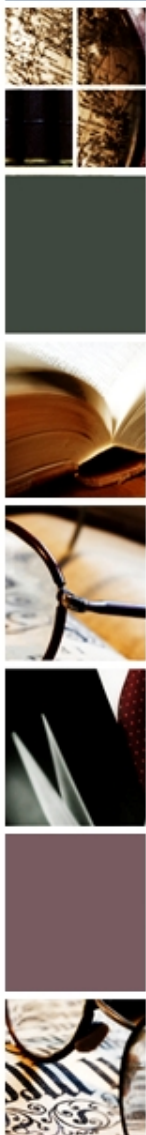
- Przedmiotem badania pozytywnej teorii instytucjonalnej jest wyjaśnienie wpływu instytucji na zachowanie oraz działanie jednostek i organizacji, a teorii normatywnej - projektowanie zmian porządku ekonomicznego.

(A.Matysiak)

Ekonomia klasyczna vs Ekonomia Instytucjonalna

- **Przedmiotem bada ekonomii neoklasycznej jest wyjaśnienie działań i wyborów dokonywanych przez podmioty gospodarcze.**
- **Ekonomia instytucjonalna bada natomiast wpływ instytucji na owe wybory we wszystkich dziedzinach życia społecznego, a nie tylko w gospodarce. „W związku z tym jest raczej komplementarna, chociaż nie można wykluczyć jej konkurencyjności” (A.Matysiak).**

NEI jako uzupełnienie ekonomii głównego nurtu

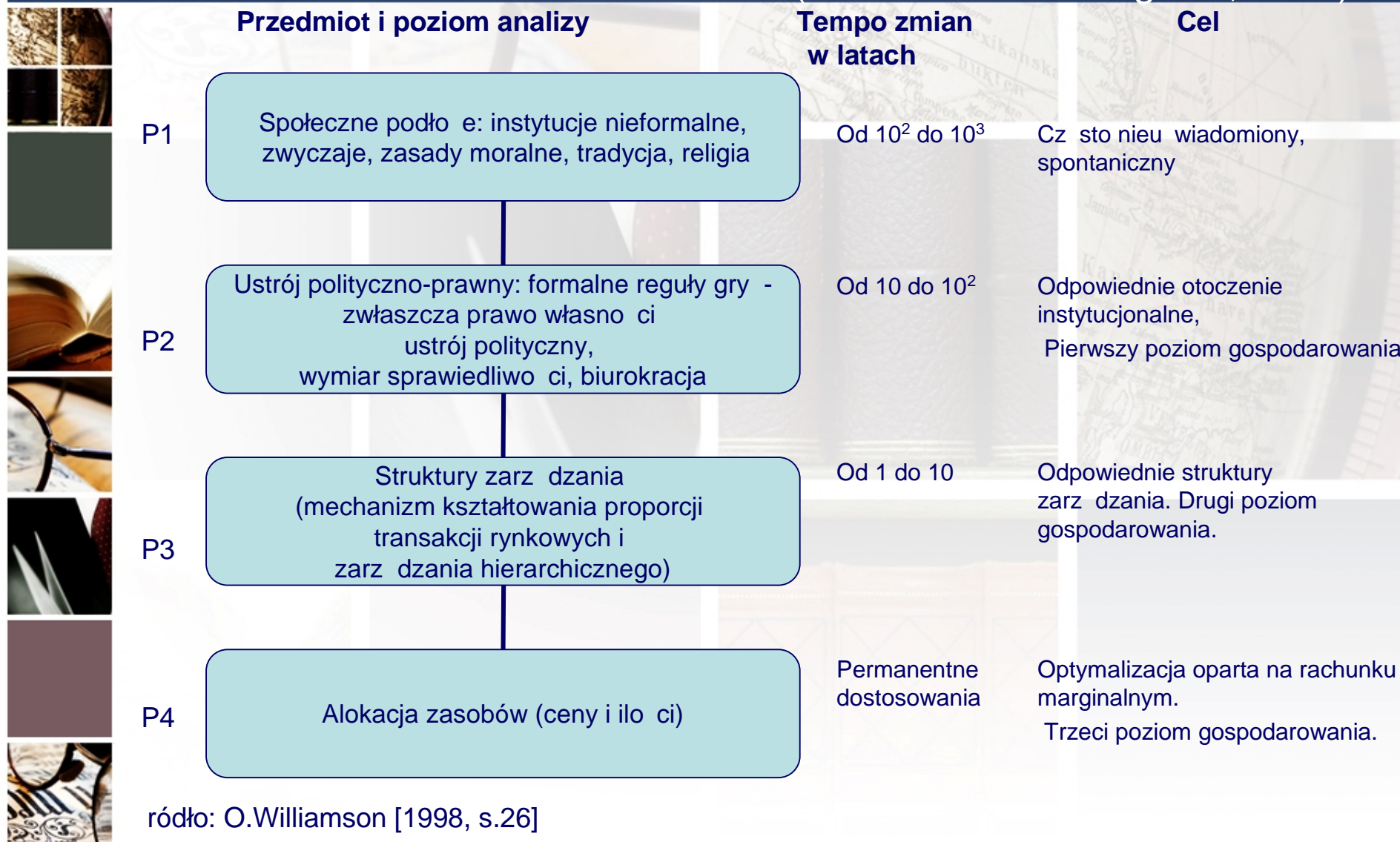
- W ujęciu Northa ekonomia jest zatem teorią dotyczącą wyborów nie tylko w zakresie alokacji zasobów, lecz także wyborów instytucji, które North traktuje jako dobro rzadkie (podobnie jak racjonalność).
- Nowa ekonomia instytucjonalna określana jest jako neoklasyczna teoria instytucji.

(B.Fiedor, A.Zabkiewicz, J.Godłowski - Legia)

Poziomy analizy ekonomicznej w ujęciu nowej ekonomii instytucjonalnej

Schemat O. Williamsona (za: J. Godłowski – Legiśnik, 2005)

Nowa Ekonomia Instytucjonalna- znaczenie

- **2. Podejście instytucjonalne, czyli elementy analizy instytucjonalnej**, wykorzystuje się do oceny pozycji kraju w rankingu międzynarodowej konkurencyjności (ta metoda stosuje World Economic Forum), gdy to **instytucje i porządek instytucjonalny**, czyli przestrzeganie praw własności, warunki do prowadzenia biznesu, tj. wolny rynek gospodarczy, etyka w biznesie, niezależność sądownictwa i banku centralnego, odporność na korupcję, brak praktyk monopolistycznych itp., ale także istnienie społeczeństwa obywatelskiego przyczyniają się do zdolności konkurencyjnej kraju.

Nowa Ekonomia Instytucjonalna - znaczenie

Instytucje, czyli reguły gry tworzą bowiem podstawowe warunki funkcjonowania podmiotów gospodarczych i adaptacji krajowej struktury gospodarczej do kreowania wzrostu w zmieniającym się otoczeniu międzynarodowym.

"Rozwinięcia prawne, system i polityka gospodarcza (...) wpływają na zakres wolności i intensywność konkurencji, rolę państwa, określają zakres działalności mechanizmu rynkowego i jego efektywność"

(J. Bossak, W. Bielecki)

Nowa Ekonomia Instytucjonalna- znaczenie

- 3. Podejście instytucjonalne stosuje się także dla oceny jakości rządzenia (Governance), co jest widoczne w rankingach Banku Światowego.
- Według A. Tofflera współczesność nie jakość instytucji i polityki państwa ma niejednokrotnie większe znaczenie niż tanie siły robocze czy technologie.
(J. Bossak, W. Bielecki,)

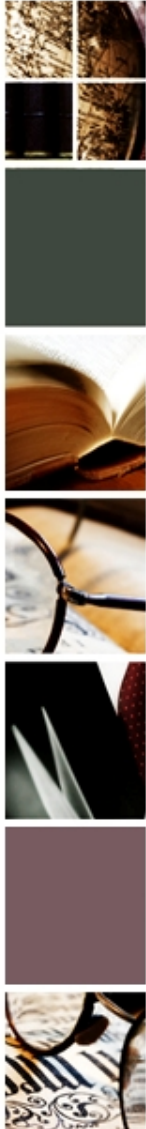

Nowa Ekonomia Instytucjonalna- znaczenie

- **4.Wymiar instytucjonalny jest również przydatny w analizie charakteru, przebiegu i skutków procesu transformacji, w tym prywatyzacji.**
- **W ocenie tych procesów bada się zwłaszcza interakcje norm formalnych i nieformalnych, jak i zależność od historycznej ścieżki rozwoju (path dependence).**

(M.Lissowska)

- W ocenie L. Balcerowicza "na studiach ekonomicznych za mało jest nowoczesnych nurtów instytucjonalnych". (w:) R. Cooter, T. Ulen, Ekonomiczna analiza prawa., C.H. Beck, Warszawa 2009
- Kapitalizm. Perspektywy L. Balcerowicz pisze, e
- "u podło a czynników wzrostowych takich jak:
- - akumulacja kapitału,
- - zatrudnienie i
- - zmiany technologiczne
- le podstawowe czynniki instytucjonalne:
- - prawa własności,
- - stopie konkurencji rynkowej,
- - obciążenia podatkowe i regulacyjne".

Nowa Ekonomia Instytucjonalna- znaczenie

-
- Prof. Z. Hockuba z Uniwersytetu Warszawskiego twierdzi, że obecny kryzys wykazał, że idee homo economicus, własnego interesu i wolnego rynku zawarte w standardowych modelach nie zawsze prowadzą do rozwiązań społecznie optymalnych, co zwiększa znaczenie ekonomii instytucji i regulacji. Teza ta uzasadnia w sposób następujący:

"W standardowych modelach ekonomicznych instytucje i regulacje są praktycznie nieobecne".

Nowa Ekonomia Instytucjonalna- znaczenie

- „Rynek jest mechanizmem dokonującym optymalnej alokacji zasobów na podstawie decyzji podjętych przez racjonalne podmioty gospodarcze, a wszystko dzieje się w instytucjonalnej próżni.
- W rzeczywistości ci rynki, to mniej lub bardziej złożone układy regulowane przez obowiązujące prawo oraz dyskrecjonalne decyzje regulatorów i nadzorców".

(Z. Hockuba)

Nowa Ekonomia Instytucjonalna- geneza

- Nowa ekonomia instytucjonalna powstała w wyniku dyskusji z l.60. i 70. XX w., która poszerzyła znaczenie kosztów transakcyjnych i uzupełniła główny nurt ekonomii o osiągnięcia nauk prawnych, teorii organizacji, politologii, socjologii, psychologii.

Nowa Ekonomia Instytucjonalna- geneza

- NEI wywodzi si z artykułów Ronalda Coase'a „On the nature of the firm” (Istota firmy - 1937) oraz „The problem of social cost” (Problem kosztu społecznego, 1960)
- Wyra enie "nowa ekonomia instytucjonalna" zostało wprowadzone do obiegu przez Olivera Williamsona w ksi ęce z 1975 r. „Markets and Hierarchies” (Rynki i hierarchie)

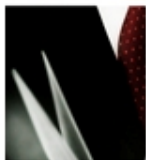
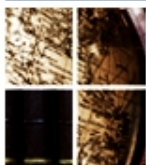
Nowa Ekonomia Instytucjonalna- główne nurty

- NEI okre lana jest jako:
- ekonomia praw własno ci,
- ekonomia kosztów transakcyjnych
- i teoria agencji.
- Ekonomi ci tego nurtu (tj. Ronald Coase, Oliver Williamson, Douglas C. North) dokonali wa nego przełomu w mikroekonomii, tworz c now teori przedsi biorstwa i porz dku gospodarczego

NEI obejmuje także:

- „nowa (neoinstytucjonalna) teoria firmy,
- ekonomiczna teoria państwa i polityki (Nowa Ekonomia Polityczna),
- neoklasyczna teoria zmiany i ewolucji ładu społeczno-ekonomicznych (Nowa Historia Gospodarcza) ”
(B.Fiedor)

Nowa Ekonomia Instytucjonalna vs Tradycyjny Instytucjonalizm

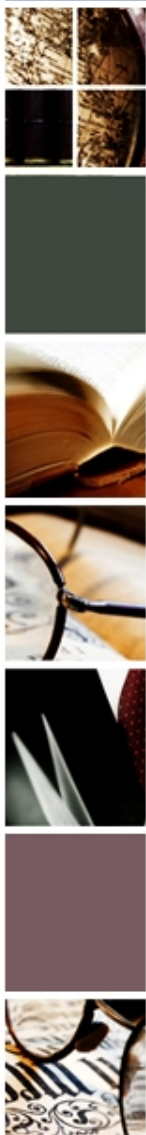
- **"Główna różnica między NEI a tradycyjnym instytucjonalizmem nie polega na odmiennym przedmiocie, a na metodzie badania", co dostrzega B. Fiedor (1991), gdy pisze, że:**
- **"Kryterium minimalizacji kosztów transakcyjnych zostało zastosowane nie tylko do analizy życia gospodarczego, ale także do wszelkich instytucji życia społecznego. TKT i teoria praw własności stworzyły w ten sposób podstawy ekonomicznej interpretacji prawa, historii, polityki, demokracji czy, przede wszystkim, państwa".**

(A.Matysiak)

Koszty transakcyjne

- Koszty transakcyjne
- Koszt transakcyjny - KT zwi zany jest z kosztami funkcjonowania na rynku. Obejmuje on koszty zwi zane z:
 - - dopuszczeniem do obrotu,
 - - bezpiecze stwem obrotu i redukcj ryzyka,
 - - zawieraniem transakcji,
 - - kosztami prawnymi, rozliczeniami, pozyskiwaniem informacji.

(Bossak, Bie kowski).

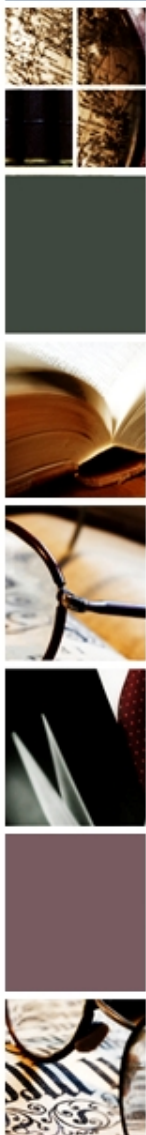
Koszty transakcyjne

- W. Stankiewicz podaje przykład amerykańskiej firmy konsultingowej, która "podejście ekonomii instytucjonalnej i teorii kosztów transakcyjnych przyjęła za podstaw swojej działalności".
- Firma ta obsługuje przemysł wysokich technologii i wielkich korporacji, uznając za punkt wyjścia teorii przedsiębiorstwa w ujęciu Coase'a.
- Firma Canback (od nazwiska założyciela) Management Technologies świadczy usługi w zakresie współczesnego zarządzania dotyczące 4-ech obszarów:

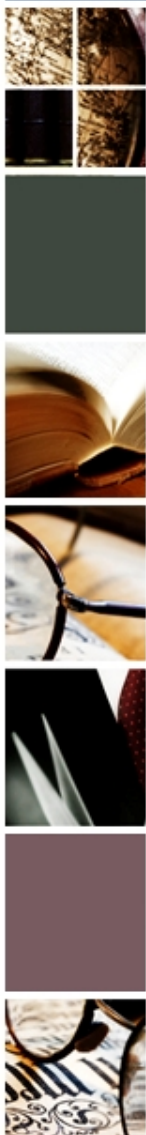
Koszty transakcyjne

- 1. redukcji strat związanych ze skalą działalności,
- 2. strategii i struktury w działaniach wewnętrznych pod względem zdolności do dynamizmu,
- 3. analizy własnego schematu integracji pionowej w korporacji,
- 4. racjonalnych metod w procesie łączenia i przejmowania firm.

Koszty transakcyjne

- **Mierzenie kosztów transakcji nie jest sprawą prostą, ale - wg Oliviera Williamsona - przy porównawczej analizie instytucji, czyli gdy ocenia się różne instytucje zestawiając je ze sobą, nie chodzi o określenie bezwzględnej wielkości kosztów transakcji, lecz o ustalenie względnej różnicy kosztów wynikającej z odmienności instytucji.**
- **Dla określenia wysokości kosztów transakcji ważną jest ocena, „czy dana instytucja cechuje się dostosowaniem struktur regulacji do charakteru transakcji”**
(M.Iwanek, J.Wilkin)

Efektywność adaptacyjna

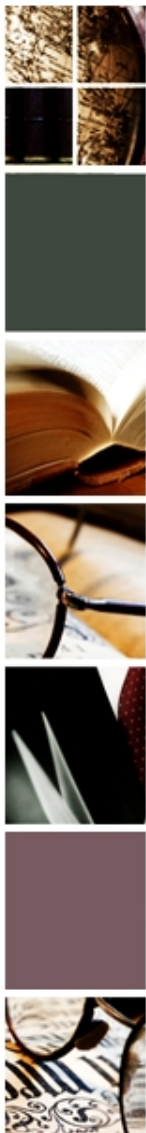
- North w pracy „Understanding the Process of Economic Change” (2005) zaznacza, że kryterium efektywności systemu ekonomicznego wg NEI jest efektywność adaptacyjna, wyrażająca się w elastyczności struktury instytucjonalnej w zakresie kreowania takich form współpracy społecznej, która prowadzi do obniżki kosztów transakcyjnych i wzrostu produktywności
(J.Godłowski - Legenda)

Efektywno alokacyjna

- **Ekonomia neoklasyczna natomiast na określenie efektywności systemu ekonomicznego stosowała pojęcie efektywności alokacyjnej rozumianą jako optymalizacja relacji między nakładami i efektami ekonomicznymi i określaną po danej alokacji zasobów w gospodarce (przy danym otoczeniu instytucjonalnym)**

A. Zbikowicz, 2003, J. Godłowski - Legiński, 2005

NEI o roli państwa

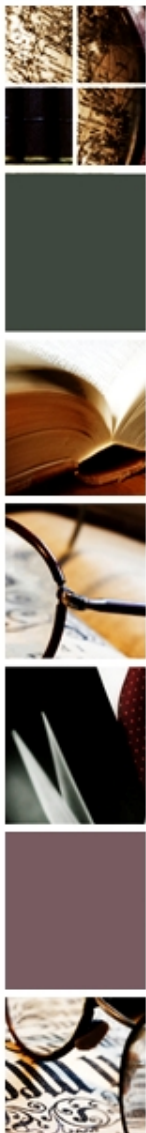
- **C.D. North podkreśla, że struktura instytucjonalna zapewniająca efektywno adaptacyjną nie może powstać - jak zakładał A. F. Hayek - w wyniku spontanicznej społecznej ewolucji instytucji.**
- **Przesądza o tym występujące w rzeczywistym świecie niedoskonałości i asymetria informacji, efekty zewnętrzne oraz nierównomierny rozwój.**

(Z.Hockuba, A.Zbikowicz)

NEI o roli państwa

- Oznacza to, że tak rolę należy przypisać państwu, które choć ograniczone w swoim zakresie, musi być wystarczająco silne, by skutecznie walczyć z oportunistami i urzędników, jak również by promotorem zmian instytucji zapewniających efektywność rynków (przy uwzględnieniu prawidłowości, że normy formalne tworzone przez państwo będą zgodne z historycznie odziedziczonymi normami nieformalnymi).
(J. Godłowski-Legiel)

Porządek społeczny w ujęciu EAP

- Z literatury ekonomicznej analizy prawa wynika, że formy porządku społecznego podlegają ewolucji w czasie, czyli regułom doboru naturalnego, podobnie jak organizmy.
- Konserwatyści, np. Burke i Hayek, sprzeciwiają się tworzeniu instytucji, czyli reguł gry przez państwo, "podobnie jak czynią to ekologowie, którzy sprzeciwiają się ingerencji w środowisko naturalne".
(R. Cooter, T. Ulen)

